

Урок розвитку зв'язного мовлення

Твір – опис

на основі власних спостережень

"Калина під моїм вікном"

Мета: Розвивати зв'язне мовлення учнів, мислення, спостережливість, уміння порівнювати й зіставляти; формувати вміння добирати найбільш влучні прикметники під час опису предмета; розширити знання дітей про калину, як рослину – символ України, показати, як оспівував її український народ; виховувати любов до рідного слова, до національних традицій, народної мудрості, до краси й гармонії навколишнього світу, любов до рідного краю.

Обладнання: Портрет Т.Г. Шевченка, гілочки з кетягами калини, малюнки та ілюстрації із зображенням калини, грамзаписи пісень про калину (“Тече вода з - під явора”, “Роде наш красний”), проектор, мультимедійна дошка.

I. Організація класу до уроку

Знову день почався, діти,
Всі зібрались на урок.
Тож пора нам поспішати –
Кличе в подорож дзвінок.
Сьогодні в нас урок незвичайний,
Він вчить багато нас чому.
Хай буде він для нас повчальний,
За це подякуєм йому.

II. Актуалізація опорних знань

1. Звучить запис пісні “У полі калина” у виконанні Ніни Матвієнко.

2. **Слово вчителя.**

- Майже в усіх народів є улюблені рослини – символи. У канадців – клен, у росіян – берізка й горобина. А які рослини символізують нашу Україну?

- **Учні** (верба й калина).

- Так, і калина, і верба, і барвінок разом з колосками жита, з вишитими рушниками, з духмяним хлібом – все це і є символи нашого українського народу.

“Без верби і калини нема України” , - так говорить народна мудрість.

3. Образ калини в українському фольклорі.

1. – Про калину складено багато загадок, прислів'їв, приказок. Які загадки вам відомі?

Учні:

1. У вінку зеленолистім,
У червоному намисті
Видивляється у воду
На свою хорошу вроду.

Показ слайда (мультимедійна дошка)

2. За хатою у садочку,
У зеленому віночку

Та в червоних намистах
Стала пава молода.
І збігаються всі діти,
Щоб на неї поглядіти.
За намисто кожен смик-
Тай укине на язык.

- З якими прислів'ями про калину ви знайомі?

2. Творча робота

а) *Скласти прислів'я про калину.*

Показ слайда (мультимедійна дошка)

Без верби й калини...	червона калина.
Пишна та красива, як ...	калина в білий цвіт.
Убралася в біле плаття, як ...	кетяги калини.
Щоки червоні, як ...	нема України.

б) *Складання загадки про калину*

Колективна робота

- З ким порівнюють калину? (*З гарною дівчиною*).
- Давайте дамо цій дівчині українське ім'я. (*Килина*).
- На що схожі зернятка ягідок калини? (*На маленькі сердечка*).
- Яку цілющу властивість має калина? (*Лікує від багатьох недуг*).
- Яка ягідка калини влітку? (*Зелена*).
- Яка калина восени? (*Червона*).
- Ось за цими ознаками давайте складемо загадки про калину.

Робота у великих групах.

Клас ділимо на чотири групи.

(*Кожна група складає свою загадку*).

1. Стоїть Килина в червоному намисті.
Задивляється у воду на свою пригожу вроду.
2. Маленьке сердечко в червоній хатині.
3. Весною білим цвітом квітує,
Взимку від багатьох недуг лікує.
4. Навесні – біла, влітку – зелена,
восени – червона, взимку – цілюща.

III. Повідомлення теми та мети уроку

- На сьогоднішньому уроці, як ви здогадалися, ми будемо говорити про **калину**. Ви почуєте, як оспівується ця рослина у віршах, піснях, легендах і

переказах. Визначимо ознаки й властивості калини, напишемо розповідь з елементами опису на тему: **“Калина під моїм вікном”**.

IV. Калина – рослина - символ України

1. Слово вчителя

- З давніх – давен наш народ опoетизував кущ калини, оспівав його в піснях. Звучить пісня “*Зацвіла в долині*” на вірш Т.Г.Шевченка.
- **Калина** – це символ нашої України. З нею порівнювали вроду української дівчини.

Показ слайда (мультимедійна дошка)

Учні:

- Серед поля край села
Калинонька зацвіла,
Ніби дівчина в віночку,
У вишиваній сорочці
Русу косу заплела.
 - Пишна та красива, мов червона калина.
 - Запишалася калина, наче красная дівчина.
- Без калини не можна уявити бабусиної хати, маминої пісні, рідної Вітчизни.
- У лузі калина з квіточками, немов матуся з діточками.

2. Легенда про калину. (Розповідь учителя).

У сиву давнину на нашу землю часто нападали войовничі загони турків і татар. Вони вбивали дітей, старих людей, а молодих дівчат забирали в полон. В одному селі під час такого нападу, дівчина тікаючи по лісі, зачепилася за дерево і впала. У неї на шії було червоне намисто, воно розірвалося і намистинки розсипалися. Дівчина загинула в неволі, а на місці розсипаного намиста виросла калина.

3. Розповіді учнів про калину. (Домашнє завдання).

1-й учень:

– На нашій планеті росте понад 200 видів калини, а в Україні росте калина цілолиста.

2-й учень:

– Калина - лікарська рослина. Свіжі ягоди вживають при кашлі, серцевих захворюваннях, вона регулює тиск крові.

3-й учень:

– Калина росте в лісі на вологих місцях.

4-й учень:

– Калину люблять і люди, і птахи.

5-й учень:

– Ягоди калини кислі й трохи гіркуваті, але додають сили й бадьорості.

6-й учень:

– На честь народження дочки біля хати садили калину.

4. Образ калини в поезії Т.Г. Шевченка.

- Т.Г. Шевченко з особливою шаною опoетизував одвічні українські символи – *калину* і *вербу*, які символізують любов до рідної землі, до свого народу.

1-й учень

Сонце гріє, вітер віє
З поля на долину,
Над водою гне з вербою
Червону калину.

2-й учень

Защечече соловейко
В лузі на калині,
Заспіває козаченько,
Ходя по долині.

3-й учень

Три явори посадила
Сестра при долині.
А дівчина заручена –
Червону калину.

4-й учень

Найдеш у гаї тую калину
Та й пригорнись,
Бо я любила, моя дитино,
Її колись.

5-й учень

Тече вода з-під явора
Яром по долині,
Пишається над водою
Червона калина.

6-й учень

Зацвіла в долині
червона калина,
Ніби засміялась
дівчина – дитина.

5. Фізкультхвилинка

Хоровод “Посадили ми калину”

Посадили ми калину
Біля двору,
Росити, наша калинонько,
Вгору, вгору.
Міцній, наша калинонько,
Розростайся.
Навесні біленьким цвітом
Заквітчайся.
Влітку будемо калину
Поливати
Будем разом із квітучою
Зростати.
Восени ми всі одягнем

Урочисто
Із достиглих ягідок
Намисто.

6. Підсумок учителя.

Калина – це лісовий кущ. Росте вона переважно на вологому ґрунті, поблизу річок і лісових струмків, у гаях, дібровах, на схилах, узліссі, на лісових галявинах. Красива калина в усі пори року.

- Діти, а в кого з вас вдома є калина? Хто її посадив?

У. Складання розповіді з елементами опису на тему:

“Калина під моїм вікном”

1. Доберіть слова, які б влучно передали красу калини.

Робота в малих групах.

Калина – (багата, розкішна, велична, горда, щедра, пишна, яскрава, вродлива, гарна, рясна).

Показ слайдів (мультимедійна дошка)

Ягоди – (червоні, соковиті, круглі, терпкі, кислуваті).

Кетяги - грона – (важкі, розкішні, яскраво – червоні).

Листя - (темно-зелене, смарагдове, багряне).

Квіти – (духмяні, запашні, сніжно-білі, зібрані в суцвіття).

Галуззя – (тонке, зелене, розгалужене, розвинене).

2. Доберіть слова – порівняння до слова калина.

Калина – (мов наречена, ніби дівчина в білій хустині; ягоди, мов краплини крові, мов ліхтарики, мов червоні зірочки).

- Чим вам подобається ця рослина?

(*Лікувальними властивостями, красою*).

3. Складання усної розповіді з елементами опису на тему:

“Калина під моїм вікном”.

4. Гра “Мікрофон”

Дати відповідь на запитання:

1. Де росте калина? (*У лісі, лузі, біля хати*).

2. Яка калина на вигляд?

(*Дуже красива, схожа навесні на дівчину в білій хустині*).

3. Кого приваблює кущ калини весною, взимку?

(*Люди милуються навесні сніжно – білим цвітом калини, птахи ласують її смачними ягідками взимку*).

4. Яку користь приносить вона людям?

(*Калина – лікарська рослина. Нею лікують кашель, серцеві захворювання, регулює тиск крові*).

5. Як народ величає калину?

(*Про неї складено багато віршів, пісень, приказок, прислів'їв. З нею пов'язано багато легенд, народних вірувань, обрядів*).

5. Орфографічна підготовка.

а) для сильних учнів – **план**;

б) для середніх учнів – **план і робочі матеріали**;

Невисокий, але пишний кущ.

Вологі місця, у лісі, у лузі, біля хати під вікном.

Наче дівчина в білій хустині.

Важкі соковиті кетяги, кислувато – терпкий смак, наче налиті кров'ю, цілющий сік, палахкотять, мов ліхтарики.

З давніх – давен, краса, лікувальні властивості.

в) Для слабших учнів – **картки з деформованими реченнями**.

1. Невисокий, калина, кущ, але, пишний.

2. Любить, вологих, у, та, рости, місцях.

3. Зацвітає, вона, цвітом, білим, весною, пишню.

4. Червоніють, восени, важкі, грона, калини, і, соком,

наливаються.

5. Шанують, здавна, і, красу, її, лікувальні, властивості, за, люди.

6. Письмова робота. (Зразок учнівського твору).

Калина під моїм вікном

Калина – це невисокий, але пишний кущ. Росте на вологих місцях у лісі, в лузі.

Посадили і ми калину біля своєї оселі. Весною ця красуня зацвітає запашиним білим цвітом, а восени - милує очі червоними ягодами, у кожній, з яких є маленьке сердечко. Вона ніжна, її багряне листя зранку вкрите краплинами роси. Дуже гарна калина зимою, коли кругом біліє сніг, а червоні кетяги палахкотять, мов ліхтарики.

Калина дуже корисна для людей своїми лікувальними властивостями. А взимку її смачними ягідками ласують наші пернаті друзі – птахи.

7. Перевірка та аналіз написаного.

VI. Підсумок уроку

- Ось така наша супутниця вічна, корисна і символічна, ім'я якої – **КАЛИНА**.

- Посадіть кущ калини біля своїх домівок. Хай він прикрасить ваш дім, хай у ньому зів'є гніздо соловейко і співає вам свої калинові пісні. Ніжними струнами душі своєї доторкніться до рідної історії, українських традицій, до народних і чистих джерел мудрості.

Показ слайдів (мультимедійна дошка)

